

Slovo úvodem

Člověk, ten tajemný mikrokosmos, jak říkali církevní otcové křesťanského Východu, je součástí přírody a dítětem vesmíru. Ale má v sobě něco, co není z přírody a nepochází z vesmíru...touhu po Bohu, hlad po absolutnu.

Roman E. Rogowski

Tvůrčí lidé, básníci, spisovatelé, ale i další umělci mívají citlivé svědomí. Nedokážou se nezabývat podstatnými otázkami života, který je cenným darem. Rodina, vztahy, odpovědnost, schopnost naslouchat a pomáhat, to jsou hodnotové postoje, které naše zdejší pobývání naplňují. Zvláště tvůrčí osobnosti vnímají své závazky. Promlouvá neodbytně jejich svědomí, oni touží nalézt tu správnou míru. „Miluj svého bližního jako sebe samého,“ znamená mít rád sám sebe tím správným způsobem. „Jak může mít rád ty druhé člověk, který nedokáže mít rád sám sebe,“ ptají se odborníci. A stejnou otázku si kladou také křesťané. Vědí, že nesmíme propadat relativizaci, a musíme mít hodnoty pevně uchopené a zakotvené. Samozřejmě je nutné bojovat s tím, abychom nepropadali zhoubné sebestřednosti a narcismu.

Co s všeobecnou vyprázdněností dnešní doby? Je dnešní chápání hodnot v pořádku? Nezapomínáme na své kořeny? Uvědomujeme si, že je nezbytné směřovat k vertikále, hledat přesah a smysl života?

Otázkami, které jsem nastínila, se samozřejmě po celý svůj život zabývá básnířka a esejistka RNDr. Markéta Hlasivcová, jejíž verše se chystáte právě číst. V této souvislosti byla již v mládí silně zaujata španělskou mystikou, která jí promlouvala ze srdce. Toho si můžete povšimnout v její sbírce veršů *Rubín v plášti noci*.

Autorku bytostně oslovují zejména Terezie z Avily a Jan od Kříže. V modlitbě španělské mystičky „Nic ať tě nemate, / nic ať tě neleká, / všechno pomíjí. / Bůh se nemění. / Máš-li v srdci Boha, / nic ti nechybí, / jeho láska stačí“ je podle Markétina názoru obsaženo vše podstatné. Ostatně i poslední vydanou sbírku česká autorka nazvala „Jeho láska stačí“.

Terezie od Ježíše, řeholnice Panny Marie Karmelské, pro bosé karmelitánky, své sestry a dcery napsala knihu *Hrad v nitru*. Dostala totiž za úkol vytvořit knihu o modlitbě. Ve své pokoře se cítí neschopna splnit tento úkol a spoléhá na to, že jí Pán ve svém milosrdenství přijde na pomoc. V první kapitole uvádí: „Můžeme se dívat na svou duši jako na hrad vytvořený z jediného diamantu nebo z průzračného krystalu, v němž je mnoho příbytků, jako je jich mnoho v nebi. (...) Nedávno mi jeden velký teolog říkal, že duše, které se nemodlí, jsou jako zmrzačené nebo ochrnuté tělo, jež má ruce i nohy, ale nemůže jimi hýbat. (...) Vstupní branou do tohoto hradu je modlitba a rozjímání.(...) Nenazývám totiž modlitbou to, když si někdo neuvědomuje, s kým mluví, kdo to s ním mluví, co žádá a od koho to žádá (...) Ta osoba mimoto říkala, že z té milosti, kterou jí Bůh udělil, načerpala dvojí prospěch: především nezměrnou bázeň urazit ho, a proto ho nepřestávala prosit, aby ji nenechal padnout, když uviděla tak nedozírné škody; a pak – zrcadlo pokory, v němž viděla, že zdroj dobra, jež konáme, nepochází z nás, nýbrž z pramene, do něhož je zasazen strom duše, a ze Slunce, jež činí plodnými naše dobré skutky. (...) Proto, když se jí přihodilo, že vykonala něco dobrého, vzdávala díky Pánu, a téměř vždy zapomínala sama na sebe.“

Markéta Hlasivcová si rovněž oblíbila Tereziino přirovnávání procesů v duši věřícího člověka k bourci morušovému. Tento tvor souká hedvábí ze svého těla a vytváří kukly, v nichž se ošklivé housenky uzavrou a zemřou. Krátce nato vyklouzne z kukly bílý motýlek, velmi půvabný. Když naše duše, jejímž obrazem je housenka, začne ožívat v teple Ducha svatého, přijímá všestrannou pomoc, kterou Bůh uděluje každému. Budujeme tak svůj „duchovní příbytek“.

Dalším spřízněným mystikem, oslovujícím M. Hlasivcovou, je Jan od Kříže. José Iménez Lozano, který o něm psal, odmítl jako spisovatel dogma druhé poloviny dvacátého století, tvrdící, že literatura je pouhou hrou znaků, a takto se vyvázal z hektické, uštvané a prchavé soutěže literárních mód. Snad je v tom obsaženo kus nedůvěry k povrchnímu „kvaltování“ světa, přílišnému zvěčnění. J. I. Lozano vysvětluje zásadní okolnosti, které je třeba překonávat. A doplňuje: „Snad. Ale jde rovněž o určité pojetí spisovatelského úkolu prostě dělného, jako výrazu určitého způsobu, jak být člověkem a jak přebývat ve světě, který nevyžaduje žádnou osobní relevanci.“ Josef Forbelský ví, že José Iménez Lozano vypráví o Juanu de Yepesovi (1542–1591), neboli o svatém Janu od Kříže. Pokouší se interpretovat Janův život, přiblížit se v naší zvěčnělé době onomu „živému plameni lásky“, jakým byl tento život rozněcován, a nabízí možnost seznámit se s bytostí, která v básni Výstup na horu (Subida del monte) takto „absurdně“ formulovala „pokyny“ ke zhodnocení kterékoli individuální existence: „abys všeho okusil / nechtěj zakoušet chuti v ničem,“ / „abys dospěl k tomu, co nevlastníš, / musíš jít tudy, kde nevlastníš,“ / „abys dospěl k tomu, čím nejsi, / musíš jít tudy, kde nejsi.“ Tyto hluboké myšlenky jsou pro nás čtenáře podnětné. Jsou výrazem nejvnitřnějšího úsilí, kterého se odváží jen někteří. Část z nás se učila meditovat a ví, že je to dlouhá cesta ne měsíců ale let.

Často se tážeme, co je to tvorba. A zvláště ta básnická, lyrická, mající přesah. Jedním z možných přiblížení tohoto tajemného procesu je, že před vnitřním zrakem básnířce vyvstanou představy emocionální atmosféry. Vnímá jakési vanutí tajemství, vnitřní pokoru před neznámem, prožívá zvláštní niterné záchvěvy duše.

Tvůrčí bytost ví, že je důležité růst duchovně, hledat ideály. Řada lidí přitom zápasí s obtížnou disharmonií mezi duchovní a hmotnou existencí člověka. Tuto skutečnost nám připomíná i biblický příběh Marty a Marie. Marta se stará o Ježíše praktickým způsobem, o jídlo a pití, umytí nohou. Marie však usedá u Ježíšových nohou a Pánovi pozorně naslouchá. Zdá se, že Pán napomíná Martu, aby jednala spíše jako Marie.

Obě sestry ovšem činí, co je potřeba a i my bychom měli zvládnout obě úlohy. Být praktičtí, sloužit druhému v konkrétních úkonech, avšak nezapomínat rozjímat, modlit se a naslouchat hlasu Ježíše Krista, našeho Spasitele. Zbavujme se sebelásky a vlastní vůle, vložme svoji vůli pokorně do vůle Hospodinovy, nelpěme na žádné pozemské věci, chvalořečme Bohu a konejme skutky pokání. Nedovolme hříchu, aby nás ovládl.

Markéta Hlasivcová denně medituje, a právě ve chvíli hlubokého usebrání a ponoru do duše přijímá inspiraci. Na vteřinové záblesky tuší, že Bůh k ní sestupuje, otevírá její duši a doprovází ji na namáhavě nalézané cestě. Srdce se jí rozhoří, zdá se jí, že vnímá Ježíše jako učedníci cestou do Emaus. Přicházejí k ní básně, básnické obrazy, impresy, zvláštní rytmus, nezřídka i rým. Její poezie má díky tomu lehkost, vroucnost, až hravost, je velmi osobní, ale zároveň je i univerzální. V básni se projevuje její vědomí a podvědomí. Vnímáme spodní proudy rozhodující o postojích a názorech své nositelky.

Slovo má v básni svoji jedinečnost, září mnohými významy a výpověďmi. Žije tu a dýchá konkrétnost a běžnost života. Má úspornou metaforiku spojenou se soustředěnou reflexivností. Posouvá náš úhel pohledu směrem k transcendentnu.

Básnířka neví, proč ji oslovila právě španělská mystika. Má pro to jediné vysvětlení, že Bůh pro každého připravil určitou cestu a toto poslání máme naplnit. Život Terezie se stal pro ni vzorem. Byl naplněn ve všech rozměrech: rozjímavé modlitby (v souladu s myšlenkou karmelitánského řádu modliteb za církev, za svět) i v rozměru aktivního života (reformy karmelitánského řádu a zakládání dalších klášterů). A v neposlední řadě je velmi cenná Tereziina úloha učitelky – mnoho knih napsala nejprve na příkaz představených pro poučení spolusester, později celé církve.

Po mnoho let se M. Hlasivcová podle vzoru Terezie z Avily snaží praktikovat rozjímavou modlitbu. Tereziina literární díla jsou pro ni stálou inspirací a samozřejmě v nich vždy nachází něco nového, tak, jak se její život odvíjí. V poslední době proto absolvovala tři cykly kursu vnitřní modlitby podle Terezie, a také podle Jana od Kříže.

Autorka sbírky *Stranou davu* však není inspirována jen slovem. Silně ji ovlivňuje také výtvarné umění. S obrazy italského malíře Giotto di Bondone (1267–1337) se setkala během své první cesty do Itálie v roce 1990. Spatřila jím malované výjevy ze života sv. Františka v bazilice v Assisi a byla to láska na první pohled. Proseděla zde celé odpoledne a užívala si té úžasné duchovní atmosféry. Později ještě navštívila kapli Scrovegni v Padově, kterou Giotto vyzdobil svými freskami, ale tomu prvnímu setkání s jeho dílem v Assisi se již nic nemohlo vyrovnat.

Obdobným objevem se stal pro naši autorku další italský malíř Fra Angelico (1395–1455). Do Florencie přijela mimo jiné s úmyslem navštívit klášter San Marco, který tento malíř vyzdobil svými malbami. „Vešla jsem do tohoto posvátného prostoru a zůstala tam nakonec několik hodin.“ Uchvátila mě i díla Blahoslaveného Fra Angelica, vystavená v Galerii Uffizi, jako jsou Korunovace Panny, Madona s dítětem a světci, Křest sv. Jana Křtitele, Kázání sv. Petra, Umučení sv. Marka a Klanění Tří králů.

Básnířka Markéta Hlasivcová nabízí verše, které se urodily na její vnitřně bohaté duchovní cestě. Známe kořeny, ze kterých tato zralá umělkyně vycházela, intuitivně rozpoznáváme, čím si prošla její duše při svém hledání. Dělí se s námi o své city, o své meditativní rozpoložení, pravdivě hledá křesťanské hodnoty a snaží se je sugestivně přiblížit. V lásce a pokoře přijímá dar slova, který je pro nás všechny důležitý a pomáhá k dialogu mezi bližními. Vyslovuje víru v zázračnou moc správně chápaného a prožívaného evangelia.

Přejeme nové básnické sbírce, aby oslovila hledající čtenáře, inspirovala je k chápání vlastního nitra a vnímání přesahu.

PhDr. Olga Nytrová